

over Vandet tæt til Baaden, og et Slag af en Aare ender da sædvanlig deres Liv. Havslangerne naa for Resten kun en Størrelse af et Par Alen, og de ere vist nok ikke alle giftige; thi et Par af mine Folk, der blevo bidte af dem, følte ikke noget videre ved Bidet. — Det viser sig altsaa af det foregaaende, at der er Farer nok ved Dykkerlivet. Mange Dykkere omkomme ogsaa ved Sygdomme, og en Skonnert, der bragte 36 indfødte fra Solor, havde kun 12 med tilbage. Jeg gjorde mig Umage for, at mine Folk skulde være tilfredse, og de to sidste Aar døde der kun en enkelt Mand for mig; det første Aar døde der derimod 6 af 27 for mig, og dette var paa Grund af, at det var slette Dykkere og usunde Folk, som jeg havde faaet fat i.

Fisketiden paa denne Kyst varer fra Enden af September til Førstningen af April, altsaa i Sommermaanederne; i de øvrige Maaneder er Vandet for koldt til, at Malajere og Avstralnegre kunne holde ud at dykke. Naar Sæsonen er forbi, begynder Fisketiden for Værts-husholderne i Cossack. Efter at Evropæerne i sex Maaneder ikke have faaet nogen Rus, hævne de sig nu, og

der hersker en Drikfældighed og Raahed, hvortil jeg ej har set Mage paa noget andet Sted i Verden. Hver Morgen er der sædvanlig en Del Fiskere, som ere stæv-nede til at møde for Retten i Roebourne, hvor Residenten eller Viceguvernøren bor, og som paa Grund af Slags-maal maa gaa den lange Vej derop for at blive dømt til Bøde eller til Fængsel.

Aarene 1872 til 1876 vare Glansperioden for Fi-skeriet paa denne Kyst, men i det sidste Aar faldt Pri-sen paa Perleskaller til næsten det halve af, hvad den var i de foregaaende Aar, og desuden var Kysten saa godt som overalt saa undersøgt, at man efter al Rimelighed ikke vilde finde større, nye Banker. Af denne Grund har man ogsaa ophørt at leje malajiske Dykkere, og det hele Fiskeri drives nu for Tiden kun med de indfødte. Det store Udbytte, som man hidtil har haft, er altsaa svundet ind, og det vil maaske aldrig mere indtræffe, at Nordvestkysten af Australien vil frembyde noget, der ligner det, jeg har op-levet dér. Af denne Grund vil det mulig ogsaa have sin Interesse at læse ovenstaaende Fremstilling af dette mærke-lige Fiskeri.

Serpa Pintos Rejse igjennem Afrika,

af O. Irminger.

Da Stanley i Avgust Maaned 1877 havde naaet Kongoflodens Munding, traf han sammen med Medlem-merne af en portugisisk Expedition, der netop var kome-nen fra Evropa og som fra de portugisiske Besiddelser i Vestafrika skulde foretage en Rejse igjennem Afrika. I Spidsen for Expeditionen stod Major Alexander Albert da Rocha Serpa Pinto, og om Bord i en portugisisk Kanon-baad sejlede Stanley og den portugisiske Expedition sam-men til Loanda. Forgjæves søgte den navnkundige nord-amerikanske Rejsende at formaa de Negre, der havde fulgt ham fra det indiske Hav til Atlanterhavet, til at gjøre Rejsen hjem over Land med Portugiserne. Fra Loanda rejste disse videre syd paa til Benguela, der blev Udgangspunktet for Serpa Pintos saa meget omtalte Rejse.

Serpa Pinto er født i Aaret 1846 og deltog som Løjtnant i Aaret 1869 i en Expedition mod nogle op-rørske Stammer i Portugiserne Besiddelser i det østlige Sydafrika. Under denne Expedition naaede den unge Officer Egnene i Nærheden af de store Victoria Vand-

fald paa Zambesifloden, der ligge over hundrede danske Mil inde i Landet, og foretog senere større Jagtudflugter til Nyassasøens Egne. Paa disse Rejser fik han Lyst til videre Afrikaforskninger, og da han, foruden at være en modig og utrættelig rejsende og Jæger, havde alle de nød-vendige gode Kundskaber, var det naturligt, at den por-tugisiske Regering med Glæde benyttede sig af ham paa den Expedition, som den ansaa sig forpligtet til at af-sende i Aaret 1877, til Besiddelserne i Afrika, dels af Hensyn til deres store Udstrækning, og dels fordi andre Landes rejsende havde vundet Lavrbær paa et Omraade, hvor Portugiserne efter Traditionerne burde være Nummer et. Serpa Pintos udsørlige Rejseberetning er endnu ikke udkommen, men fremmede geografiske Tidsskrifter have meddelt, for Resten noget ufuldstændige, Uddrag af hans Rejse, og det er nærmest efter „Petermann's Mitthei-lungen“ og „Proceedings of the Royal geographical so-ciety“, til hvilket Selskabs Præsident Serpa Pinto har sendt en kort Meddelelse om Rejsen, at vi meddele dette Tidsskrifts Læsere følgende:

Fulgt af to portugisiske Søofficerer forlod Serpa Pinto i November Maaned 1877 Benguela og rejste ad en til Dels ukjendt Vej til Bihé, en By i de portugisiske Besiddelser, der ligger omtrent 60 Mil fra Kysten og spiller en vis Rolle for Handelssamkvemet med det indre Land. I Bihé skiltes Serpa Pinto fra sine to Ledsagere, der droge nord paa, og fortsatte alene Rejsen videre mod Øst efter at have truffet vidtløftige Forberedelser til den lange Rejse. I Nærheden af Bihé, altsaa forholdsvis tæt ved Sydafrikas Vestkyst, kom Serpa Pinto igjennem Egne, der ikke ere uden Interesse med Hensyn til flere større sydafrikanske Floders Løb. Landet er her en omtrent 5000 Fod højtliggende Slette, og i umiddelbar Nærhed af hverandre ligge Kilderne til Vandløb, der dels ved Zambesefloden udgyde deres Vand i det fjærne indiske Hav, dels ad Kuansafoden i det nærmere liggende Atlanterhav og dels ad den for Resten kun ufuldkommen kjendte Kubangoflod, hvis Kilder ligge vest for Bihé, i den midt i det indre Sydafrika under 21° s. Br. liggende Ngamisø, som Livingstone opdagede. Denne Sø synes atter — i det mindste i vandrige Aar — at staa i Forbindelse med et østligere liggende stort Bassin, der optager og fordamper Vandet fra flere mindre Floder. Kubango kan saaledes, i Overensstemmelse med Serpa Pintos Mening, paa en vis Maade siges at fortsætte sit Løb fra Ngamisøen til det nævnte Bassin. Spørgsmaalet om Kubangofloden staaer i Forbindelse med Kuando, en stor Biflod til Zambese, eller ikke, er af stor Interesse, men det venter endnu paa Svar. Ingen af de to nævnte Floder er bleven undersøgt ad deres hele Løb; men der er Grund til at antage, at der efter stærkt Regnfald er en Forbindelse mellem dem.

I Skovegnene mellem Kuando og Kubango, hvor der findes mange Elefanter, lever der efter Serpa Pintos Udsagn en lys Folkestamme, hvilket er saa meget mærkeligere, som en saadan ikke omtales af de portugisiske Handelsmænd, der have færdedes i disse Egne og som oftest ere af blandet Byrd. Serpa Pinto siger om disse Folk, at de ere af ætiopisk Oprindelse og have gul-hvid Hudfarve; de leve i fuldkommen vild Tilstand som Nomader og vanke om i Hobe paa fire til sex Familier; de koge ikke deres Levnetsmidler; Mændene ere meget stærke, og naar de skyde en Pil af imod en Elefant, trænger Pilen helt ind i Dyrrets Legeme.

I Landet mellem Bihé og den øvre Zambese bo tre forskellige Stammer, men desuden foregaar der i disse Egne, der beskrives som særdeles frugtbare, en stærk Indvandring fra Egne i det indre Land, der ere mindre begunstigede af Naturen. Serpa Pinto fandt Folkeslagene her meget tilbøjelige til at pynte sig og regner disse

herlige Egne som et fremtidigt Marked for den evropæiske Industris Frembringelser. Stammerne styres af Høvdinge med uindskrænket Myndighed; ingen Missionær har endnu besøgt dem, og Serpa Pinto, som var den første Evropæer, der kom i Kast med dem, blev i det hele taget modtagen med Velvilje.

Mellem 15 og 16 Graders s. Br. naaede den portugisiske rejsende den øvre Zambese ved Lialui, som rimeligvis er Livingstones Katongo. Om Aftenen den 6te August 1878 udbrod der pludselig Ild i hans Lejr, og samtidig blev den angrebet af de indfødte. Det lykkedes dog at frelse Instrumenter, Dagbøger og andre vigtige Sager, ligesom ogsaa Angrebet blev slaaet tilbage; men Serpa Pintos Dragere rømte den følgende Dag massevis af Frygt for Angreb, og kun nogle faa, tro Negere bleve tilbage. Denne Omstændighed bragte Serpa Pinto til at opgive sin oprindelige Plan at undersøge Egnene nord for Zambese, og han fulgte nu Floden under dens Løb syd paa til de mægtige Victoria Vandfald og kom paa denne Strækning forbi 72 større eller mindre Vandfald.

Da Livingstone første Gang besøgte disse Egne, havde en ualmindelig tapper og begavet Mand, Sebituane, der efterhaanden var trængt frem til Zambesefloden fra Kapkoloniens nordligste Grændse, her grundlagt et mægtigt og godt styret Rige, efter at han under en Række æventyrlige Kampe havde undervundet de indfødte Stammer. Sebituane, hvem Livingstone har sat et smukt Eftermæle, kaldte sig Konge over Makololoerne, et Fællesnavn, som han gav sin af forskellige sydafrikanske Folkestammer sammensatte Hær; men dette Navn, der findes paa de fleste Afrikakaart, maa nu forsvinde. Sebituane døde i Aaret 1850, og da Livingstone nogle Aar senere besøgte hans Land, var Sekeletu Hersker over over Makololoerne; men disse tapre Krigere havde begyndt at vanslægte, dels paa Grund af det for dem uvante Vejrlag og dels som Følge af Usædelighed, og den store rejsende forudsagde allerede den Gang Makololoernes Fald, der ogsaa indtraadte under Sekeletus Efterfølger. Denne tredje Makololokonge blev nemlig myrdet, og næsten alle Makololoerne bleve udryddede af Landets forrige Herrer. Kun en mindre Hob undslap til Bihé, hvor en Høvding satte sig i Spidsen for de forhen saa mægtige Krigere for at gjenvinde noget af det tabte Land; men i Aaret 1878 i Januar Maaned blev den sidste Rest af Makololoerne udsløjet af de levendes Tal øst for Kuandofloden. Serpa Pinto fandt saaledes en ny Tingenes Tilstand i disse Egne, hvorom han i sin Rejsebeskrivelse vil give en udførlig Beretning. I det oven for nævnte Brev til det engelske geografiske Selskabs Præsident skriver Serpa Pinto, at han ved Zambesefloden traf en af Seke-

lutus forrige Slaver. Machuana, der havde ledsaget Livingstone til Loanda, og at denne Mand, der nu indtager en anset Stilling i Landet, frelste hans Liv.

Syd for Zambese og Kuando begynder Landet, der fra Bibé har sænket sig omtrent 1200 Fod, atter at hæve sig. Plantevæksten her er yppig, men Befolkningen ikke talrig. Syd for Zambese lever en mægtig Zulusamme, Matabelierne, der ikke tillader andre at bosætte sig her, da den betragter Staden som en naturlig Forsvarsstilling mod Stammerne nord for denne. Jordbunden er frugtbar; men Serpa Pinto mener dog, at denne Egn ikke har nogen Fremtid, dels paa Grund af dens Usundhed og dels paa Grund af dens Utilgængelighed baade øst og vest fra.

Ikke des mindre skulde Serpa Pinto netop i disse Egne støde paa Evropæere. Han traf saaledes en engelsk Dr. Bradshaw, der efter egen Tilskyndelse under de største Savn havde vandret om her i fem Aar fra Sted til Sted og levet en indføds Liv, næsten udelukkende henvist til at nære sig af, hvad Bytte hans Bøsse bragte ham. Ligeledes mødte Serpa Pinto en Snæs Mil syd for

Victoria Vandfaldene en fransk Missionær med Hustru og Broderdatter, og sammen med denne ypperlige Familie, hvem han omtaler i de varmeste Udtryk for den Pleje og Hjælp, han fik i et meget kritisk Øjeblik, rejste han til Schoschong, den største By i Bamangvatoernes Land. Herfra gik Rejsen ad bekendte Veje til Prætoria og videre til Natal.

Det er en Selvfølge, at Serpa Pinto paa sin lauge og paa Æventyr rige Rejse, ogsaa havde at overvinde de mange Hindringer, der ere uundgaaelig forbundne med Foretagender af samme Art. Sygdom, Sult, Stridigheder med de indfødte og Vanskeligheder med Dragerne, syntes ofte at skulle bringe Expeditionen til at strande, og det er vel værd at lægge Mærke til, at den portugisiske rejsende ikke havde saadanne Midler at raade over som Stanley; thi hele Rejsen har kun kostet omtrent 19,000 Kroner. Serpa Pinto har i en betydelig Grad forøget Kundskaben til det indre Afrika, og han har ved talrige Observationer gjort flere Forandringer paa Kaartet nødvendige.

Højdemaalinger paa Island af Bjørn Gunnlaugsson,

meddelte af Th. Thoroddsen.

Islands Højdeforhold ere yderst lidt undersøgte og, naar man undtager de trigonometrisk maalte Punkter paa Bjørn Gunnlaugssons Kaart, er der kun offentliggjort nogle barometriske Maalinger af *Johnstrup*, *Kjerulf* og *Zeilau**). Det er saaledes af Interesse at faa saa mange Oplysninger om disse Forhold som mulig. Ved at blade i nogle af Gunnlaugsson efterladte Manuskripter har jeg bl. a. fundet nogle Oplysninger om hans Opmaaling af Island og derimellem de hermed følgende, ikke før offentliggjorte trigonometriske Højdemaalinger.

Ved denne Lejlighed vil det mulig være paa sin Plads at give et Par biografiske Oplysninger om den af Islands Geografi saa fortjente Mand. Bjørn Gunnlaugsson fødtes den 28de September 1788 paa Gaarden Tanna-

staðir ved Hrútafjörð i det nordvestlige Island. Hans Fader, Gunnlaugr Magnússon, var en evnerig, men fattig Bonde; allerede som ung viste Drengen Anlæg for Matematik og studerede alle de matematiske Bøger, han kunde faa fat paa, saa at han paa egen Haand ikke alene læste den elementære Matematik, men ogsaa satte sig ind i den højere; senere studerede han hos en Præst i Nabolavet og blev i Aaret 1808 dimitteret af Biskop Geir Viðalín. Paa Grund af Krigen kunde han ikke strax rejse ned til Kjøbenhavns Universitet og blev derfor hjemme til 1817. I det mellemliggende Tidsrum blev han kjendt med Løjtnanterne *Frisak* og *Scheel*, der vare sysselsatte med Opmaaling af den islandske Kyst, og han lagde nu Grunden til sine praktiske Kundskaber i Geolæsi. Strax i sit første Aar ved Universitetet vandt han Guldmedaillen for Besvarelsen af en Prisopgave i Matematik og en anden Aaret efter, hvorpaa han blev beskikket til Assistent hos *Schumacher* ved Gradmaalingen i Holstein; i dennes Arbejder tog han Del i to Aar. I 1822 blev han Adjunkt ved den lærde Skole paa Bessastaðir, og 1850 blev han Overlærer i Reykjavík; i denne sidste Stilling blev

*) *Johnstrup*: Indberetning om en Undersøgelsesrejse paa Island i 1876, og: Om de 1875 forefaldne vulkanske Udbrud paa Island i „Geografisk Tidsskrift“. I. S. 50. — *Th. Kjerulf*: Bidrag til Islands geognostiske Fremstilling i Nyt Magazin for Naturv. VII. — *Th. Zeilau*: Fox-Expeditionen i Aaret 1860 over Færøerne, Island og Grønland. Kjøbenhavn 1861.